

۴۵۳۲۳۴۵

روانشناسی یادگیری و آموزش

جدیدترین نظریه‌ها، پژوهش‌ها، و کاربردها در حوزه‌ی کلاس درس

مارک اسمیت - جانانان فیرث

مترجمین:

سید نادر آزادصفت

فرح‌انگیز نادمی

علی‌عنه سعیدی رضوانی

با مقدمه‌ی:

دکتر حسین کاشانی

دانشیار روان‌شناسی تربیتی دانشگاه فردوسی مشهد

انتشارات آوای نور

تهران - ۱۳۹۸

بسم الله الرحمن الرحيم

سرشناسه	اسمیت مارک (Teacher Smith), Marc
عنوان و نام پدیدآور	روانشناسی یادگیری و آموزش: جدیدترین نظریه‌ها پژوهش‌ها و کاربردها در حوزه‌ی کلاس درس / مارک اسمیت جلفان فیرث
مشخصات نشر	تهران: آوازی نور، ۱۳۹۸
مشخصات ظاهری	۲۲۰ ص
شابک	978-600-309-505-2
وضعیت فهرست نویسی	سفلیا
یادداشت	عنوان اصلی: Psychology in the classroom : a teacher's guide to what works, 2018.
یادداشت	کتاب حاضر قبلاً با عنوان "روانشناسی در کلاس درس (اقتضای سلبان)" با ترجمه مرتضی مرادی، طبعاً عامیانه‌ی بختیاری توسط نشر توفان در سال ۱۳۹۷ ترجمه و منتشر شده است.
عنوان دیگر	روانشناسی در کلاس درس (اقتضای سلبان)
موضوع	حافظه Memory
موضوع	تدریس -- جنبه‌های روانشناسی Teaching -- Psychological aspects
شناسه افزوده	فیرث، جلفان ۱۹۷۵- Firth, Jonathan
شناسه افزوده	آزادصفت، سیدنادر، ۱۳۶۷- مترجم
زبان	انگلیسی، فرانسویز: ۱۳۳۲ - مترجم
شناسه افزوده	سعیدی رضوی، طلیعه، ۱۳۷۰- مترجم
کتابخانه	کارتی، حسن، ۱۳۵۴ - مقدمه‌نویس
زبان	LB۱۰۴
زبان	۳۷۰
شماره کتابشناسی	س

تهران، میدان انقلاب، خیابان ۱۲ فروردین، خیابان شهید وحید نظری،
پلاک ۹۹، طبقه دوم تلفن: ۶ و ۶۶۹۶۷۳۵۵ / ۶۶۴۸۰۰۱۱

روانشناسی یادگیری و آموزش

جدیدترین نظریه‌ها، پژوهش‌ها، و کاربردها در حوزه‌ی کلاس درس

تالیف: مارک اسمیت - جانان فیرث

مترجمین: سید نادر آزادصفت - فرح‌انگیز نادمی - طلیعه سعیدی رضوانی

با مقدمه‌ی: دکتر حسین کارشکی

صفحه‌آرا: منیر السادات حسینی

چاپ: اول ۱۳۹۸

شمارگان: ۵۰۰ نسخه

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۳۰۹-۵۰۵-۲

قیمت ۵۴۰۰۰ تومان

کلیه حقوق برای ناشر و مولفان محفوظ است

فهرست مطالب

پیشگفتار.....	۵
سخن مترجمین.....	۷
چارچوب کتاب پیش رو.....	۹
مقدمه.....	۱۱
فصل ۱: حافظه و درک.....	۱۹
استفاده از اصول حافظه و درک.....	۳۹
نتیجه‌گیری.....	۵۲
فصل ۲: شناخت.....	۵۷
اصول کلیدی شناخت کدامند؟.....	۵۹
استفاده از اصول شناخت.....	۸۵
نتیجه‌گیری.....	۹۰
فصل ۳: نظریه‌های خویشتن.....	۹۷
عزت‌نفس در زندگی و در محیط‌های تحویلی.....	۹۸
اهداف تبحری و عملکردی.....	۱۱۰
نظریه‌های ضمنی هوش (ذهنیت رشد در مقابل ذهنیت ثابت).....	۱۱۷
از نظریه‌های ضمنی تا ذهنیت‌ها.....	۱۲۰
استفاده از اصول نظریه‌های خویشتن.....	۱۲۶
نتیجه‌گیری.....	۱۲۹
فصل ۴: خلاقیت.....	۱۳۳
اصول کلیدی خلاقیت کدامند؟.....	۱۳۹
نظریه‌ی انتقال یادگیری.....	۱۵۴
استفاده از اصول خلاقیت.....	۱۶۰
نتیجه‌گیری.....	۱۶۶
فصل ۵: هیجانات.....	۱۷۱
اصول اساسی هیجان، خلق و عاطفه کدامند؟.....	۱۷۴
بکارگیری اصول مربوط به هیجانات.....	۱۹۹
نتیجه‌گیری.....	۲۰۱

فصل ۶: تاب‌آوری، سرزندگی، و ثبات قدم	۲۰۵
اصول اساسی تاب‌آوری کدامند؟	۲۰۷
نتیجه‌گیری	۲۴۱
فصل ۷: انگیزش	۲۴۵
نظریه‌های تکاملی انگیزش	۲۴۶
نظریه‌ی اسناد و انگیزش	۲۵۲
نظریه‌های انسان‌گرا در خصوص انگیزش	۲۵۶
استفاده از نظریه‌های انگیزش	۲۷۲
نتیجه‌گیری	۲۷۸
فصل ۸: یادگیری مستقل	۲۸۱
اصول اساسی یادگیری مستقل کدامند؟	۲۸۵
مدل منطقه‌ی تجربه‌ی یادگیری کرنل و متکاف	۳۰۲
بکارگیری اصول یادگیری مستقل	۳۰۶
نتیجه‌گیری	۳۱۴

پیشگفتار

عوامل و فرایندهای روانی-اجتماعی، فرهنگی، و اقتصادی زیادی کلاس درس و سایر نظام‌های تعلیم و تربیت و اثربخشی روش‌ها و برنامه‌های آموزشی را تحت تأثیر قرار می‌دهند. از این حیث، روان‌شناسی یکی از مبنای مهم تعلیم و تربیت و تدریس اثربخش محسوب می‌شود. محیط تعلیم و تربیت و به خصوص کلاس درس الگویی از روابط بین نقش و شخصیت است. پدیده‌های روانی و شخصیتی از یک طرف و نقش‌ها و انتظارات خاص از طرف دیگر منجر به پیدایش نظامی روانی-اجتماعی شده است که اهمیت روان‌شناسی تربیتی در محیط‌های آموزشی را برجسته کرده است. تدریس و تربیت معلم در گذشته عمدتاً بر حرفه‌ای و بدون تسلط بر مهارت‌های مورد نیاز معلمی و صرفاً بر اساس تسلط مربی بر محتوا دروس بود. با این وجود، همه چیز دستخوش تغییر و تحول قرار گرفته است و امروزه معلم علاوه بر تسلط کافی بر محتوای دروس، باید به انواع و اقسام مهارت‌ها و توانایی‌ها مجهز باشد، و نسبت به اصول و روش‌های نوین تدریس، و همچنین پدیده‌های روانی-اجتماعی در کلاس درس آگاهی کامل داشته باشد تا اینکه بتواند انتقال دانش و مهارت‌های مورد نیاز به دانش‌آموزان و آماده‌سازی آنها برای تبدیل شدن به یک شهروند موفق را به بهترین نحو ممکن به انجام برساند. گرچه بخشی از توانمندی و مهارت معلم از طریق تجربه و تخصصی کسب می‌شود، اما علم روان‌شناسی به ما نشان می‌دهد که یک معلم چگونه می‌تواند حداکثر اثربخشی و موفقیت را در کار خود حاصل کند. روان‌شناسی تربیتی مانند علم تربیتی دیگر، متکی به پژوهش‌های کمی و کیفی دقیق و فرضیه‌آزمایی از طریق آزمایشات است تا بر مبنای آن بینشی دقیق و عینی در خصوص نحوه‌ی فرایندهای ذهنی ارائه دهد. حوزه‌های نظری و کاربردی همچون انگیزش، یادگیری، تحول و ویژگی‌های یادگیرنده همواره مورد توجه روان‌شناسان تربیتی و معلمان بوده است و امروزه اهمیت آن فزونی یافته است. بر این اساس و بر مبنای نظریه‌های موجود، پژوهش‌ها و بسته‌های آموزشی زیادی طراحی و سودمندی آنها مورد ارزیابی قرار داده شده است. علاوه بر گسترش حوزه‌های مورد نظر، حوزه‌های مهم دیگری همچون خود، تاب‌آوری، روان‌شناسی مثبت، اختلالات یادگیری، اختلالات هیجانی معطوف به محیط یادگیری، مشاوره، هیجان و رابطه‌ی آن با شناخت، و شناخت اجتماعی مورد توجه قرار گرفته‌اند. این کتاب

با تاکید بر مبانی و اصول کاربردی حوزه‌های مختلف می‌تواند نقش مهمی در توانمندسازی روان‌شناسان تربیتی و مربیان همه‌ی سطوح داشته باشد. حوزه‌هایی همچون حافظه و درک، شناخت، نظریه‌های خویشی و ذهنیت‌ها، خلاقیت، هیجانات، تاب‌آوری، انگیزش و یادگیری مستقل در این کتاب مطرح شده که می‌تواند در درک و مدیریت کلاس درس توسط مربیان، معلمان و استادان مفید واقع شود. ویژگی مهم کتاب این است که ضمن طرح مبانی نظری موضوعات شناختی یا هیجانی موثر در کلاس درس، در هر مبحث اصول کاربردی مورد نیاز را استخراج و ارائه داده و در انتها نیز به جنبه‌های کاربردی موضوع پرداخته است. ترجمه‌ی این اثر توسط یکی از استادان برجسته و مجرب دانشگاه فرهنگیان مشهد و دو تن از دانشجویان توانمند دانشگاه فردوسی مشهد صورت گرفته است که برای آنها آرزوی توفیق دارم و از تلاش آنها در جهت توسعه‌ی منابع ارزشمند در زمینه‌ی مبانی روان‌شناسی آموزش سپاسگزارم.

دکتر حسین کارشکی

(دانشیار روان‌شناسی تربیتی دانشگاه فردوسی مشهد)

اردیبهشت ماه ۱۳۹۸

مقدمه

روانشناسی علم مطالعه‌ی ذهن و رفتار انسان است. حوزه‌های مورد علاقه آن شامل بررسی ذهن فرد و شیوه رفتار افراد در جفت‌ها و گروه‌ها است. نظریه‌ها و پژوهش‌های آن به توانایی‌های پردازش از جمله حافظه و تفکر، و همچنین موضوعات هیجانی مثل انگیزش^۱ و کنجکاوی، نیز گریز می‌زنند.

بنابراین، در هر زمینه‌ای از عمل و تعامل انسان، می‌توان از اصول روانشناسی در خصوص مسائل پیش‌روی افراد استفاده کرد. دنیای آموزش و پرورش یکی از این زمینه‌ها است - چگونه می‌توان نحوه رفتار و یادگیری افراد در کلاس درس را بر مبنای فرایندهای روانشناسی تحلیل و تبیین کرد. هدف کتاب پیش رو کمک به معلمان تازه-کار و باتجربه در دستیابی به شناخت این فرایندها است، تا بدین وسیله بهتر بتوانند از آن‌ها به شیوه‌های مؤثر و کارآمد در کلاس درس استفاده کرده و تفاوت مثبتی در یادگیرندگان ایجاد کنند.

به عنوان یک حوزه‌ی علمی روانشناسی متکی به پژوهش‌های عملی و فرضیه آزمایی از طریق آزمایشات است تا بر مبنای آن‌ها تصویری عینی در خصوص نحوه عملکرد فرایندهای ذهنی ارائه دهد. درست همانند سایر علوم، چنین چیزی به معنای آن است که موقعیت‌هایی وجود خواهد داشت که در آن‌ها فرض‌های عوام نهایتاً مسیر را برای مجموعه‌ای از شواهد هموار می‌سازد. گرایش باسته به پژوهشی به فراهم آوری مبنایی برای شیوه‌های تدریس - تقویت مبنای پژوهشی آموزش و پرورش - منعکس‌کننده‌ی تمایل روز افزون به بررسی دقیق وضعیت کنونی آموزش و پرورش، ارزیابی مناسب بودن یا نبودن روش‌های متداول تدریس به منظر انتقال دانش و درک، انگیزه دادن به یادگیرندگان جهت یادگیری پایدار و مادام‌العمر، و القای رفتارهای یادگیری مثبت است. این بدان معنا است که می‌توان ایده‌های معروف در خصوص نحوه‌ی یادگیری و رفتار - از جمله برخی از نظریات علمی قدیم - را به دقت مورد بررسی قرار داده و آن‌ها را با یافته‌های پژوهش‌های کنونی مقایسه کرد. این فرایند می‌تواند دانش شغلی شما در زمینه‌ی یادگیری و تفکر را توسعه دهد. از طریق مطالعه‌ی این کتاب و سایر کتاب‌های موجود در زمینه‌ی روانشناسی آموزش و پرورش، می‌توانید

مبنای پژوهشی نیرومندتری برای برنامه‌ریزی و تفکر خود فراهم آورید. چنین چیزی نباید به هیچ وجه آزادی شغلی شما جهت اجرای ایده‌های شخصی‌تان که فکر می‌کنید به نفع دانش‌آموزانتان هستند را سلب کند. در واقع، یک معلم آگاه و دانا بهتر می‌تواند به اتخاذ تصمیمات آموزشی بپردازد و آن‌ها را توجیه کند، و لزومی ندارد که همیشه روش‌های تحمیلی را به اجرا بگذارد. ممکن است برخی معلمان احساس کنند که آنقدر مشغله دارند که نمی‌توانند در زمینه‌ی روانشناسی مطالعه داشته باشند، و این احساس قابل درک است. شغل معلمی با بحران سنگینی، مسئولیت، شرایط سخت و در عین حال حقوق پایین روبرو است، بطوریکه هزاران معلم خوب در حال رها کردن شغل خود هستند. با این وجود، دو چیز وجود دارد که دانستن آن‌ها باعث می‌شود فکر نداشتن وقت جهت مطالعه‌ی روانشناسی را از سر خود بیرون کنید:

- بسیاری از ایده‌های ارائه شده در این کتاب کار تدریس را راحت‌تر کرده و استرس را کاهش می‌دهند. یادگیری هر چه به معنای دریافت اطلاعات بیشتر در یک مدت زمان معین است، و در نتیجه کارایی افزایش پیدا می‌کند. نتایج بهتر باعث کاهش میزان استرس معلمان نیز می‌شود. درس‌دانش به یادگیرندگان با استعداد، با انگیزه و تاب‌آور آسان‌تر و دلپذیرتر است. وقتی یادگیرندگان نسبت به فرآیندهای یادگیری خود آگاهی داشته باشند، از انگیزه‌ی بالایی برخوردار باشند و بصورت مستقل کار کنند، چنین وضعیتی به نوبه‌ی خود بار کاری معلم را کاهش می‌دهد.
- آگاهی عمیق نسبت به فرآیندهای کلاس درس برای معلمی حائز اهمیت است. دانش عمیق و مبتنی بر پژوهش‌های انجام‌شده در زمینه‌ی یادگیری یکی از چیزهای مهمی است که یک معلم حرفه‌ای را از سایر معلمان متمایز می‌سازد، و آن چیزی است که معلم را در جایگاهی برای انجام انتخاب‌های مؤثر در خصوص یادگیرندگان و برنامه‌ی درسی^۱ قرار می‌دهد. در عین حال، بهبود سطح مهارت حرفه‌ای خود و مدیریت مؤثرتر کلاس درس می‌تواند رضایتمندی شخصی و تقویت اعتماد به نفس را در پی داشته باشد. افزون بر این، یک معلم توانمند و متبحر در جایگاه بهتری جهت بحث در خصوص اوضاع و شرایط کاری قرار می‌گیرد.

1. resilient

2. curriculum